

Sygn. akt IV CSK 457/07

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 marca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Barbara Myszka

w sprawie z powództwa Z. Z.

przeciwko S. P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 4 marca 2008 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 27 kwietnia 2007 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.800 zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 28.07.2006 r. Sąd Okręgowy w G. utrzymał w mocy nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym, w którym zobowiązano pozwanego S. P. do zapłaty powodowi kwoty 129.651 zł z odsetkami. W sprawie tej ustalono, że w dniu 7.03.2001 r. powód, reprezentowany przez swojego pełnomocnika A. Z., zawarł z

pozwany umowę, na mocy której pozwany zobowiązał się dostarczyć powodowi 60m³ fryz dębowych o określonych w niej wymiarach za cenę 1000 zł/m³. Strony ustaliły, iż pozwany będzie dostarczał towar sukcesywnie, po 6 m³ miesięcznie, do 30 - ego dnia każdego miesiąca, począwszy od marca 2001 r. do 25 grudnia 2001 r. na własny koszt do magazynu depozytowego W.T. „W.(...)” - Fabryka Parkietów B.(...). Na wypadek nieterminowego wykonania zobowiązania przez pozwanego lub dostarczenia mniejszej ilości towaru strony zastrzegły obowiązek zapłaty przez pozwanego na rzecz powoda kary umownej w wysokości 6000 zł w odniesieniu do każdej miesięcznej partii towaru. Termin płatności kary umownej ustalono do 15 - ego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w jakim miała nastąpić dostawa. Powód zapłacił na rzecz pozwanego z góry kwotę 60.000 zł tytułem ceny za zrealizowanie w/w umowy. Tytułem zabezpieczenia realizacji przez pozwanego przedmiotowej umowy i zapłaty kar umownych pozwany wystawił weksel własny *in blanco*, upoważniając posiadacza weksla do jego wypełnienia do wartości niezrealizowanych dostaw i kar umownych. Pozwany wręczył weksel stronie powodowej, a następnie weksel ten wraz z ugodą zdeponowano w Kancelarii Radcy Prawnego A. B. w G.

Pozwany nie dostarczył powodowi towaru na warunkach ustalonych w umowie. W związku z powyższym pismem z dnia 21 czerwca 2002 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 129.651 zł w celu wykupu weksla, uzupełnionego przez powoda z uwagi na niewykonanie przez pozwanego umowy z dnia 7 marca 2001 r. Na żądaną kwotę składały się należności z tytułu kar umownych w łącznej wysokości 60.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wymagalności oraz kwota 60.000 zł należna tytułem zwrotu ceny uiszczonej na poczet niezrealizowanych dostaw.

Dokonując oceny prawnej tego stanu faktycznego Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na następujące kwestie:

Po pierwsze, zarzut nieważności nakazu zapłaty z uwagi na to, że do pozwu nie dołączono oryginału weksla, nie jest uzasadniony. Oryginał nakazu zabezpieczono w kasie Sądu i przed wydaniem nakazu zapłaty Sąd zapoznał się z jego treścią.

Po drugie, nie jest uzasadniony zarzut nieważności weksla z tego względu, że zdaniem pozwanego w jego treści wskazano dwa miejsca płatności. W istocie jako miejsce płatności wskazano K., zaś umieszczenie adresu obok podpisu wystawcy weksla, nie jest równoznaczne ze wskazaniem drugiego miejsca płatności. Oznaczenie miejsca płatności weksla może nastąpić przez wskazanie jedynie miejscowości.

Po trzecie, brak odrębnego dokumentu „deklaracja wekslowa” nie skutkuje nieważnością weksla. Upoważnienie do wystawienia weksla następuje w porozumieniu, które może być zawarte w sposób dorozumiany.

Po czwarte, nie uwzględniono zarzutu przedawnienia ponosząc, że w niniejszej sprawie przedawnienie roszczenia wekslowego nastąpiłoby z upływem okresu 3 lat z dniem 5.07.2005 r., a powództwo wytoczono przed upływem tego terminu. Pozwany nie wykazał też, aby wypełnienie weksla nastąpiło po upływie terminu przedawnienia roszczeń powoda ze stosunku podstawowego.

Po piąte, Sąd Okręgowy uznał za bezpodstawny zarzut pozwanego, iż zaprzestał on wykonywania umowy z uwagi na brak zapłaty. Powód bowiem z góry uiścił kwotę 60.000 zł, czyli w dniu zawarcia umowy zapłacił całą cenę.

Tę ocenę podzielił Sąd Apelacyjny, który wyrokiem z dnia 27.04.2007 r. oddalił apelację pozwanego. Wyrok ten pozwany zakwestionował wnosząc skargę kasacyjną. Jako podstawy skargi kasacyjnej wskazał:

- naruszenie przepisów postępowania, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, zarzucając:
- naruszenie art. 378 § 1, 398 § 2 w związku z art. 485 § 2 i 4 i art. 379 pkt 2 i 4 k.p.c. przez niewzięcie pod uwagę nieważności postępowania;
- naruszenie art. 224 § 1 i art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez przedwczesne zamknięcie rozprawy oraz niezasadną odmowę zawieszenia postępowania;
- naruszenie art. 381, 382, 228 § 2, 233 § 1 i 495 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. zarzucił naruszenie:

- art. 101, 102, 28 w związku z art. 38, 48 pkt 2 i 104 prawa wekslowego,
- art. 10 prawa wekslowego,
- art. 119, 123 § 1 i 484 § 2 k.c.

Wskazując na powyższe domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcia co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa względnie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W pierwszej kolejności zachodzi potrzeba rozważenia zasadności zarzutów naruszenia przepisów postępowania, co miało istotny wpływ na wynik sprawy. Wśród

nich podstawowe znaczenie ma zarzut nieważności postępowania, który – według wnoszącego skargę kasacyjną – uzasadniają trzy okoliczności:

po pierwsze, skład sądu orzekającego był sprzeczny z ustawą, skoro uczestniczył w nim sędzia Sądu Rejonowego, którego delegacja do orzekania nie została podpisana przez Ministra Sprawiedliwości;

po drugie, do pozwu nie został załączony oryginał weksla;

po trzecie, pełnomocnik strony powodowej nie był należycie umocowany.

Odnosząc się kolejno do tych zarzutów stwierdzić należy co następuje:

W uchwale Pełnego Składu Sądu Najwyższego z dnia 14.11.2007 r. BSA I – 4110 - 5/07 przyjęto, że „ustawowe uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie, może być w jego zastępstwie albo z jego upoważnienia wykonywane przez podsekretarza stanu lub sekretarza stanu.” W świetle tej uchwały nie budzi żadnych wątpliwości, że skład orzekający Sądu Okręgowego był zgodny z ustawą.

Zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c. sąd wydaje nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla należycie wypełnionego, którego prawdziwość lub treść nie nasuwają wątpliwości. Jest poza sporem, że dokumenty na których ma opierać się sąd wydając nakaz zapłaty, powinny być dołączone w oryginałach, przy czym na podstawie art. 485 § 4 k.p.c. dopuszczalne jest wyjątkowo dołączenie odpisów dokumentów. Nie dotyczy to jednak weksla, czeku oraz dokumentów określonych w art. 485 § 3 k.p.c. Jeżeli więc tych dokumentów nie przedstawiono w oryginale, to przewodniczący wzywa powoda do ich złożenia pod rygorem zwrotu pozwu na podstawie art. 130 k.p.c. W niniejszej sprawie powód nie złożył oryginału weksla, wszakże wskazał miejsce jego złożenia (kasa Sądu). Z notatki urzędowej wynika, że sędzia dokonał oględzin oryginału weksla, którego prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. W tej sytuacji zasadnie przyjęto, że zastosowanie art. 130 k.p.c. jest bezprzedmiotowe.

Trzecia okoliczność, która według wnoszącego skargę kasacyjną ma uzasadniać nieważność postępowania, dotyczy reprezentacji powoda przez pełnomocnika, który nie był należycie umocowany. Zdaniem pozwanego pełnomocnictwo udzielone radcy prawnemu A. B. nie zostało podpisane przez powoda Z. Z. Zarzut ten nie jest uzasadniony z następujących względów.

Po pierwsze, pozwany nie przedstawił żadnego dowodu, który potwierdziłby, iż pełnomocnictwo dla radcy prawnego podpisał – A. Z., a nie powód.

Po wtóre, nieważność postępowania zachodzi wówczas, gdy w sprawie w charakterze pełnomocnika występuje osoba, która nie może być pełnomocnikiem. Jedynie w tej sytuacji uchybienie to nie może być usunięte w drodze zatwierdzenia przez stronę czynności dokonanych przez tę osobę (por. uchwała SN z dnia 28.07.2004 r., III CZP 32/04, OSNC 2006, nr 1, poz. 2). Gdyby nawet uznać za prawdziwe twierdzenia pozwanego, to radca prawny A. B. mógł być pełnomocnikiem, a więc w rachubę wchodziło potwierdzenie czynności przez stronę, co też nastąpiło.

Po trzecie, na zarzut nieważności może powoływać się strona, której to nieważność dotyka, co dotyczy przyczyny nieważności określonej w art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c.

Rekapitulując, żadna z okoliczności podnoszona w skardze kasacyjnej, która ma uzasadniać zarzut nieważności postępowania, nie jest uzasadniona.

2. Odnośnie zarzutu naruszenia art. 224 § 1 i 174 pkt 4 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez to, iż Sąd Apelacyjny nie zawiesił postępowania do czasu rozstrzygnięcia postępowania przygotowawczego, w kwestii ustalenia osoby, która podpisywała pełnomocnictwo stwierdzić należy, że zarzut ten jest oczywiście chybiony. W sprawie nie zachodziły jakiegokolwiek podstawy do zawieszenia – z tego powodu - postępowania. Zawarte wyżej rozważania dot. pełnomocnictwa procesowego uzasadniają w pełni ten wniosek. W odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 228 § 2, 233 § 1, 381, 382 i 495 § 1 k.p.c. stwierdzić należy, że biorąc pod uwagę uzasadnienie tego zarzutu uznać należy, że w świetle art. 398³ § 3 k.p.c. jest on niedopuszczalny. Zgodnie z tym przepisem podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Uzasadnienie tego zarzutu jednoznacznie zaś wskazuje, że w istocie chodzi o podważenie ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie.

3. Zarzuty naruszenia prawa materialnego odnoszą się z jednej strony do przepisów prawa wekslowego, z drugiej zaś do przepisów kodeksu cywilnego. Jeżeli chodzi o pierwszą grupę zarzutów, w pierwszym rzędzie ustosunkowania wymaga kwestia prawidłowego oznaczenia miejsca płatności weksla. Pozwany podnosi, że na przedmiotowym wekslu wskazano dwa różne miejsca płatności, co skutkuje jego nieważnością. Podejmując ten problem należy wskazać, że zgodnie z art. 101 pkt 4 prawa wekslowego, weksel własny zawiera oznaczenie miejsca płatności, natomiast stosownie do art. 101 pkt 6 prawa wekslowego, weksel własny zawiera oznaczenie daty i miejsca wystawienia weksla. Należy przy tym zwrócić uwagę, że według art. 102 prawa wekslowego w przypadku braku osobnego oznaczenia miejsca płatności weksla, za

miejsce płatności uważa się miejsce wystawienia weksla. Trzeba więc odróżnić oznaczenie miejsca wystawienia weksla od oznaczenia miejsca płatności weksla. Tak też sytuacja istnieje w odniesieniu do spornego weksla. Z jego treści wynika bowiem jednoznacznie, że weksel płatny jest w K. a zatem oznaczenie miejsca płatności jest bezsporne. Natomiast nazwa K. widnieje przy podpisie pozwanego jako wystawcy weksla. Jest to więc bezspornie oznaczenie miejsca jego wystawienia, a nie oznaczenie miejsca płatności weksla. Nie może więc być mowy o tym, że w spornym wekslu oznaczono dwa miejsca płatności weksla. Nie ma też potrzeby rozstrzygnięcia problemu, czy w takim przypadku weksel byłby nieważny. Wyjaśniono już przy tym, że dla oznaczenia miejsca płatności weksla wystarczy wskazanie miejscowości (por. wyrok SN z dnia 2.10.2003 r. V CK 241/02).

W skardze kasacyjnej podniesiono również zarzut naruszenia art. 28 w związku z art. 38 i 48 pkt 2 oraz art. 104 prawa wekslowego polegający na bezzasadnym zasądzeniu na rzecz powoda odsetek ustawowych od sumy wekslowej od daty płatności weksla mimo braku skutecznego przedstawienia w tym terminie weksla do zapłaty. Zasadności tego zarzutu nie można podzielić. Spór w istocie sprowadza się do tego, czy nastąpiło prawidłowe przedstawienie weksla do zapłaty. Ustalono bowiem, że uzupełnienie weksla nastąpiło nie później niż w dniu 21.06.2002 r. kiedy sporządzone zostało pismo wzywające pozwanego do zapłaty sumy wekslowej oraz informujące go, że oryginał weksla został złożony w kancelarii adw. A. B. w K., a więc w miejscu płatności weksla. Skoro pozwany nigdy nie kwestionował, że otrzymał to wezwanie, to uznano, że nastąpiło prawidłowe przedstawienie weksla pozwanemu. Tę ocenę należy podzielić. Wbrew twierdzeniom zawartym w skardze kasacyjnej w dziedzinie prawa wekslowego mamy do czynienia z długiem oddawczym, a nie odbiorczym. Za takim stanowiskiem przemawia przede wszystkim okoliczność, że dłużnik często nie wie, kto jest wierzycielem wekslowym. Dlatego posiadacz weksla powinien zgłosić się z wekslem do dłużnika i zażądać zapłaty. Charakter takiego zgłoszenia ma również wezwanie do zapłaty sumy wekslowej, zawierające informację, że oryginał weksla pozostaje do wglądu w określonym miejscu, zgodnie z oznaczeniem miejsca płatności weksla.

4. W skardze kasacyjnej podniesiono też zarzut naruszenia art. 484 § 2 k.c. przez niezasadną odmowę miarkowania kary umownej. Podnosi się, że powód nie wykazał, aby poniósł szkodę, a nadto swoim zachowaniem przyczynił się do jej powstania, co uzasadnia wniosek o zastosowanie art. 362 k.c. Odnosząc się do tego zarzutu należy przede wszystkim wskazać, że zgodnie z uchwałą składu 7 sędziów SN z dnia

6.11.2003 r. III CZP 61/03 (OSNC 2004, nr 5, poz. 69), stanowiącej zasadę prawną, zastrzeżenie kary umownej na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania nie zwalnia dłużnika z obowiązku jej zapłaty w razie wykazania, że wierzyciel nie poniósł szkody. Jako zasada prawna wiąże składy orzekające Sądu Najwyższego. Wskazać także należy na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.07.2004 r. IV CK 522/03 (OSNC 2005, nr 7-8, poz. 130) w którym stwierdzono, że samoistnej podstawy zmniejszenia kary umownej nie może stanowić art. 362 k.c.; zmniejszenie takie może nastąpić jedynie na podstawie art. 484 § 2 k.c. Skład orzekający w niniejszej sprawie podziela ten pogląd. Wreszcie zasadnie Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na to, że stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 20.05.1980 r. I CR 229/80 (OSNC 1980, nr 12, poz. 243), iż rażąco wygórowana jest kara umowna, której wysokość jest równa lub zbliżona do wysokości zobowiązania, zostało wyrażone w okolicznościach sprawy, kiedy zobowiązanie zostało wykonane w całości, tyle że ze zwłoką. Pozwany nie wskazuje innych okoliczności, które mogłyby przemawiać za miarkowaniem kary umownej. Nie można więc zarzutu naruszenia art. 484 § 2 k.c. uznać za uzasadniony.

Ostatni zarzut podniesiony w skardze kasacyjnej dotyczy naruszenia art. 119 i 123 k.c. Twierdzi się, że roszczenie wynikające z ugody zawartej w dniu 7.03.2001 r. uległo przedawnieniu najpóźniej w czerwcu 2004 r., zaś pozew wniesiono w dniu 10.07.2004 r. Tym samym wierzytelność której zabezpieczeniem był weksel, także uległa przedawnieniu.

Zarzut ten nie jest uzasadniony z dwóch przyczyn. Po pierwsze, zarzut ten objęty jest prekluzją dowodową z art. 495 § 3 k.p.c. Został on bowiem podniesiony dopiero w piśmie pozwanego z dnia 26.07.2005 r., zaś termin do wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty upływał z dniem 14.01.2005 r. Po drugie, nie można pominąć faktu, że w chwili wypełnienia weksla *in blanco* wierzytelność wynikająca ze stosunku podstawowego nie była przedawniona. Wypełnienie weksla oznacza zaś, że zobowiązanie wekslowe uzyskało niezależny byt prawny, także w zakresie stosowania przepisów o przedawnieniu.

Z tych względów, skoro skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych podstaw, to należało ją oddalić (art. 398¹⁴ k.p.c.).